

LAUDATIO
PETRE GHEORGHE BÂRLEA
FĂURITOR DE ȘCOALĂ, DE TRADIȚIE
ȘI DE CULTURĂ ROMÂNEASCĂ

Conf. univ. dr. drs Cristina-Alice TOMA
Universitatea din București
Université Libre de Bruxelles

Stimate Domnule Profesor Petre Gheorghe BÂRLEA,
Stimate Domnule Președinte al Senatului Universității
„Valahia” din Târgoviște,
Stimați Oaspeți, Stimați Colegi, Dragi Studenți și Dragă
Cititorule,

Trăim astăzi un moment solemn și emoționant. Este un moment solemn dat fiind că suntem aici pentru ceremonia de conferire a titlului de Doctor Honoris Causa, omagiul suprem pe care o universitate îl poate acorda unui savant. Este un moment solemn pentru că sunt prezente astăzi aici nume notorii ale culturii românești, intelectuali, cărturari, profesori, cu toții reuniți pentru a aduce omagiul personal Domnului Profesor Petre Gheorghe Bârlea, alăturându-se omagiului Universității „Valahia” din Târgoviște, pe care îl certifică și îl amplifică. Este un moment emoționant pentru că evocăm activitatea dumneavoastră, Domnule Profesor, și purtăm în suflet faptele împărtășite de-a lungul timpului. Este un moment emoționant pentru mine, în special, fiindcă trebuie să

uit pentru câteva minute dragostea și recunoștința pentru Profesorul și Mentorul meu¹, spre a vorbi despre Profesorul și Mentorul unei generații, făuritor de școală, de tradiție și de cultură românească.

Singurul instrument disponibil în realizarea exercițiului la care trebuie să mă supun este cuvântul, cuvântul cu limitele, dar și cu avantajele sale. Încă din secolul al XVIII-lea savanții au arătat legătura strânsă dintre gândire și limbaj:

„Des philosophes ont demandé si la pensé peut exister sans la parole ou sans quelques autres signes. Non, sans doute... C'est dans la parole que se fait la véritable génération de la pensée. Le langage est sans doute la plus fidèle image de la pensée” (Antoine de Rivarol²).

Același lucru îl afirmă și poeții:

*„Castelul tău de gheață l-am părăsit, gândire,
De noi desprinderi dornic...”*

(Ion Barbu, *Umanizare*).

¹ „Vorbind despre această dificultate, unul dintre marii mei profesori (l-am numit pe Miron Nicolescu) spunea: „Poți vorbi în public despre tatăl tău, sau despre unchiul preferat care ți-a vegheat anii copilăriei și primii ani ai tinereții și ți-a dăruit prima cravată? În astfel de situații cuvântul obișnuit este nerelevant, iar cel potrivit – prea sonor.” Ei bine, mă aflu astăzi într-o situație căreia i se aplică spusele profesorului meu.” (Dincă 2003: 6) Cf. Disertația Domnului Prof. Univ. Dr. George Dincă, susținută cu ocazia decernării titlului de Doctor Honoris Causa al Universității din Craiova publicată în *Annals of University of Craiova, Math. Comp. Sci. Ser.* Volume 30(2), 2003, pp. 2-12.

² Laureat al Academiei din Berlin cu „Discurs asupra universalității limbii franceze”. Cf. Disertația Domnului Prof. Univ. Dr. George Dincă, susținută cu ocazia decernării titlului de Doctor Honoris Causa al Universității din Craiova publicată în *Annals of University of Craiova, Math. Comp. Sci. Ser.* Volume 30(2), 2003, pp. 2-12.

În treptele tăcerii pe care le identificați, Domnule Profesor, în poezia lui Lucian Blaga³, cuvântul ocupă o poziție mediană, fiind precedat de strigăt și cânt și urmat de sunete și zgomote din natură. Locul pe care îl ocupă în această ierarhie cuvântul îi permite înzestrarea cu atribute speciale: el poate transmite interogări, idei și reflecții, dar și emoții sentimente, bucurii și regrete.

Așadar, cuvântul prezintă avantajul de a fi izomorf cu gândul și cu inima. Inconvenientul cuvântului este afilierea sa în monofonie unui singur registru și constrângerea ce decurge de aici: alegerea tonului scriiturii sau a discursului. Pentru a dezambiguiza această îngrădire, fac alegerea explicită de a plasa cuvântul în proxenie și de a-i da vocea unui ambasador – ambasador al generațiilor pe care le-ați format dumneavoastră, Domnule Profesor.

³ „Pe o treaptă mai jos, pe portativul exprimării misterelor existenței, se află vorbirea, respectiv cuvântul. Bineînțeles, coborârea tonului, în ordinea sonorității fizice, este compensată simetric de sporirea semnificațiilor corespunzătoare. O întreagă gamă de uimiri, interogații, regrete etc. se transmit prin acest mijloc de comunicare, în ordine divină/umană, supranaturală/naturală. Cele mai frecvente încercări de „traducere” a semnelor existenței pe înțelesul oamenilor sunt vorbele [...] Dar, dacă s-ar limita la a investi cuvintele cu sensuri noi și la a le încărca cu podoabe suprasaturate (care constituie o maladie, un cancer al limbajului)⁴, poetul nu și-ar justifica rostul pe lume. El trebuie să creeze un sistem de credințe și, anume, că tainele existenței sunt revelate numai în starea de liniște – interioară, mai ales. De aceea necuvintele sunt încă mai importante decât cuvintele. De aceea vocea umană este estompată și ea, în poezia lui Blaga, precum se întâmplă și cu strigătul sau cântecul, printr-o întreagă strategie a surdinei.” (p. 119), Petre Gheorghe BÂRLEA (2006), „Treptele tăcerii în poezia lui Lucian Blaga”, in: *Limba Română*, 4-6 (130-132), pp. 116-130.

I. *Prooimion/exordium*

Paradigme culturale contemporane: Latinitate. Romanitate. Românitare și DICE – Diversitate și identitate culturală europeană

Cuvântul ambasadorului are tonul său specific. Poate fi speculativ, *speculant* într-un sens nobil pe care, pentru a-l explica, reiau o evocare din discursul Domnului Prof. Univ. Dr. George Dincă, susținut cu ocazia decernării titlului de Doctor Honoris Causa al Universității din Craiova: „Ajuns aici, nu mă pot împiedica să evoc, în fața dumneavoastră, un discurs celebru al unuia dintre marii intelectuali ce și-au tras sevele din acest pământ. Cel ce făcea în anul universitar 1962–1963 cursul despre Eminescu în amfiteatrul Odobescu al Facultății de Limba și Literatura Română. Se dusese la Brăila spre a-și depune candidatura pentru parlamentul din acea vreme, pe numele lui Marea Adunare Națională. Și în loc să-și facă propagandă, el ține o conferință fără vreo legătură aparentă cu politica. „Ce vreți – zice – eu sunt un intelectual, și cu bunăvoința nu mă pot dezvăra de anume vițiu, acela de a specula despre tot ce văd. Da, domnilor, sunt un speculant. Termenul a devenit odios, însă vreau să vi-l explic. El vine de la *speculum*, oglindă. *Speculor* în latinește înseamnă „a privi în de la înălțime” și chiar „a contempla stelele”. Vedeți dar ce speculație fac eu.” (Dincă 2003: 5).

Luând acest sens nobil al speculației și privind de departe opera Domnului Profesor Petre Gheorghe Bârlea, se impune cu necesitate remarcarea a două paradigme culturale majore pe care Domnul Profesor le propune ca repere călăuzitoare pentru orientarea cercetărilor contemporane: un reper istoric prin

paradigma românității în evoluția latinității și un reper în sincronie, fără a ignora aspectele diacronice, un reper european, fără a neglija extrapolarea mondială – paradigma identității prin diversitate sau a diversității în identitate.

Aceste paradigme culturale sunt dezvoltate de peste două decenii și cultivate sistematic prin colocvii științifice internaționale și reviste de specialitate recunoscute în țară și în străinătate. Domnul Profesor Petre Gheorghe Bârlea este organizatorul acestor conferințe și congrese internaționale: Congresul Academiei Româno-Americane; Colocviul Internațional „Latinitate-Romanitate-Românitare”, 16 ediții⁴, începând cu anul 2000; Simpozionul Internațional „Diversitate și Identitate Culturală în Europa”, 4 ediții, începând cu anul 2001. Domnul Profesor Bârlea este Director fondator al publicației periodice *Diversitate și identitate culturală în Europa* (DICE), 2004 –, acreditat ARACIS cu calificativul B+ și inclus în mai multe baze internaționale de date. ISSN: 2067-0931. Editor: Muzeul Național al Literaturii Române, București (Cf. www.diversite.eu).

Colocviile și revistele științifice sunt încadrate în asociații și fundații culturale care permit promovarea acestora. Iată prezentarea revistei DICE: „*Revista DICE este consacrată dialogului cultural european, cu deschideri spre universalitate,*

⁴ Cea mai recentă ediție a *Colocviului Internațional „Latinitate-Romanitate-Românitare”*, Ediția a XVI-a, a avut loc în 26-27 mai 2017 la Târgoviște – România, în sălile Universității „Valahia” (Campus Universitar, Aleea Sinaia, Nr. 13, Corp B). Apelul la participare amintește dezideratele paradigmei culturale a românității: „*Consacrat relațiilor culturale, lingvistice, dar și relațiilor social-politice, economice, religioase etc. din Europa și din întreaga lume, cu o privire specială asupra limbii, culturii și civilizației poporului român, Colocviul pune în discuție teme referitoare la interculturalitate, multilingvism, contacte etnolingvistice, filiații – din perspectiva interdisciplinarității, a analizelor de text ș.a.*”.

publicând analize privind raporturile dintre particular și general, individual și colectiv, local și universal în gândire, în comunicarea verbală, în atitudini, comportamente, creație, acțiune concretă. Secțiunile fiecărui volum tratează aspecte diferite ale acestor relații”. (<http://asociatiadice.org/revista>)

Paradigmele sunt prezentate dincolo de granițele cadrelor autoorganizate, în spațiul științific și cultural românesc și internațional prin conferințe și comunicări ținute de Domnul Profesor în România, la Academia Română, de exemplu, și în străinătate: Franța, Italia, Spania, Insulele Canare, Germania, R. Moldova, Cipru, Grecia, Israel, Rusia, SUA, Belgia.

II. *Diegesis/ narratio*

Făuritor de școală, de tradiție și de cultură românească

Și cum ar putea mai bine să fie plantate rădăcinile acestor paradigme culturale decât prin misiunea de Profesor, misiune pe care Domnul Profesor Petre Gheorghe Bârlea o îndeplinește cu pasiune și devotament, înălțând-o pe trepte demiurgice: pentru că eternul student știe să devină eternul profesor și să fie, în concomitență, model și profet. Atunci când ascuți ce ai de făcut înțelegi subit că există o singură cale și că lucrul de făcut va deveni imanent lucru făcut, lucru bine făcut.

Tribuna Profesorului-Demiurg este asigurată de universități de prestigiu din țară și din străinătate, printre care Universitatea „Valahia” din Târgoviște ocupă un loc de inimă: Universitatea „Karol IV” Praga, Republica Cehă (1993-1996); Universitatea „Paris IV Sorbonne”, Franța, (2001-2003); Universitatea din București (1999-2003; 2010-prezent); Universitatea „Castilla-la Mancha”, Spania (2006-2009); Liberty University, Sacramento,

SUA (1996-2002); Lexford University din Viena (2003-2005); Romanian-American Theological Institute and Seminary (Cleveland, OH, SUA și Toronto, Ontario, Canada; 2007-prezent).

Cursurile susținute de Domnul Profesor Petre Gheorghe Bârlea sunt încadrate fie de Școala Doctorală – cursuri de studii aprofundate: *Tehnici de cercetare în filologie; Proiecte și programe europene; Retorica clasică și retorici moderne; Straturi etimologice ale vocabularului limbii române*; fie de programele de master: *Gândirea critică în filologie și mass-media; Latinitate și romanitate sud-est europeană; Semantică și semiotică; Identitate și diversitate culturală în Europa/Comunicare interculturală (UOC/UB); Analiza discursului în științele umaniste; Structura lexico-gramaticală și resurse stilistice ale limbii române din perspectiva traductologiei; Identitate și alteritate – perspectiva românească (Universitatea din București); Identitate culturală românească (Universitatea din București)*; fie de nivelurile LMD: *Limba română contemporană (fonetică, ortografie, lexic); Locul limbii române între limbile Europei; Dialog cultural european; Greaca „Noului Testament”*.

Cred că dacă Domnul Profesor ar vorbi despre relația cu studentul, ar avea un discurs similar profesorului matematician George Dincă, cu diferența că matematica este înlocuită de limba și cultura română: „...sunt în stare s-o înfățișez unui auditoriu: mergând de la unul cult, dar nu neapărat specializat..., până la specialiști din prima linie (cum s-a întâmplat de multe ori în viața mea de nomad științific). Între cele două extreme stă piatra de temelie a viitorului: studentul (de la noi sau de-aiurea). Când e vorba despre el, despre student, obișnuim să spunem: „materia pe care o predăm, cursul

pe care-l predăm”. Multă vreme am respins verbul „a preda” în acest context. Recent, am început să-l accept, doar cu înțelesul pe care-l are când spunem, de exemplu, „a preda ștăfeta”, „a preda flacăra olimpică”. A preda ... pentru studenți înseamnă, așadar, a transmite flacăra... spiritelor tinere, cu încrederea c-o vor duce mai departe, încă mai puternică și mai strălucitoare.”

Știința demiurgică a Domnului Profesor Petre Gheorghe Bârlea vine dintr-o natură personală, hrănită însă din sevele clasice pe care cunosătorul de limbi clasice, latină și greacă, dar și moderne, germană, franceză, italiană ș.a. știe să le identifice și aproprie cu măiestria celui care devine savant și a savantului care uzează rațional multilingvismul împlântat în matricea personală încă din studenție. Aș aminti aici două cărți, așa cum sunt prezentate pe pagina personală a Domnului Profesor:

- Gheorghe Bârlea, *Peithous Demiourgos. Știința și arta convingerii în antichitatea greco-latină*, Editura „Bibliotheca”, Târgoviște, 2004, 227 p. Cartea reprezintă o istorie a științei și artei retoricii, înțeleasă sub toate aspectele sale: învățământul referitor la arta cuvântului în public; capacitatea de a vorbi bine în public; profesia de orator. Cartea pornește de la ideea ca omul este „făuritorul convingerii” (*peithous demiourgos*). În consecință, se analizează reprezentanți, școli, curente și epoci din istoria elocinței greco-latine. La baza tuturor acestora stă dorința de a folosi virtuțile persuasiunii (*peitho*).

- Arthur Schopenhauer, *Dialectica eristică sau Arta de a avea întotdeauna dreptate*. Traducere, note și postfața de Petre Gheorghe Bârlea, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2010. Aceasta versiune pune la dispoziția cititorilor români cele 38 de strategeme care se pot utiliza pentru a-ți impune punctul de vedere în orice tip de controversă, formulate simplu și eficient de către unul dintre cei mai străluciți gânditori

ai lumii moderne. Notele traducătorului facilitează înțelegerea unor pasaje mai dificile ale textului, iar postfața analizează locul lui Arthur Schopenhauer în istoria retoricii. Tratând-o din perspectiva filozofiei, autorul *dialecticii eristice* devine, practic, unul dintre ultimii reprezentanți ai retoricii clasice.

Românismul⁵ paradigmei istorice promovate de vocea Savantului îmbracă haina basmului pentru a arăta rolul acestuia în formarea tinerei generații. Cercetătorul și Profesorul coboară în Agora pentru a dărui, cu generozitate, Știința, Cultura, Tradiția și a le salva de la înecul în ignoranță și obscurantism. Ideea este clar exprimată în jurnale (cf. interviul *Basmele, cheia succesului în viață*, 21 martie 2010)⁶, dar ea face obiectul unor investigații fine concretizate în proiecte de cercetare, conferințe, volume științifice și dicționare.

⁵ Decalogul românismului așa cum îl văd eu pornind de la Constantin NOICA (1944, 1990): *Jurnal filozofic*, Editura Humanitas.

1. Suferința unește. Bucuria e separație. (p. 38)
2. Sufletul sărută trupul mort ca mulțumire pentru că l-a purtat prin viață fără păcat. (p. 67)
3. Suflet slav fără dimensiunea infinitului. Spui tot. (p. 74)
4. Românii cufundați în somnul lor cel adânc – Alecu Russo (p. 77)
5. ”Românii n-au categoria apuseană a personalității. Totul e posibil aci, înăuntrul ființei lor; totul e permis [].” (p. 113)
6. Banul ne neodihnește. (p. 114)
7. Prea e nezdruncinată „eternitatea” românească – de la dacul de pe columna lui Traian până la țăranul de azi. (p. 114)
8. Etimologia lui *rece*: *aqua recens* > „rece” (Sextil Pușcariu) vs *panis recens* > „cald” Viața e indiferență. (p. 118-119)
9. Absurdul „Croiește-ți altă soartă!” (p. 120)
10. De ce toate frumusețile românești trebuie să fie cu ciobani, cu natură și cu gingășie? (p. 122)

⁶ Citește mai mult: adevarul.ro/locale/targoviste/basmele-cheia-succesului-viața-1_50ad71757c42d5a663953fed/index.html

Astfel, lucrările pe care le menționăm în continuare, având din nou ca sursă pagina Domnului Profesor Petre Gheorghe Bârlea, rescriu un parcurs, un topos pe care un subiect de cercetare, de reflecție și de învățatură, basmul, imaginarul, îl parcurge în creuzetul cunoașterii, timp de un deceniu, pentru a se putea înălța de la Profesor la Student, de la Maestru la Ucenic, de la Știutor la Neștiutor întru gloria frumosului și a revelatului:

- 2004: *Locuri imaginare în literatura pentru copii*, în: *Literatorul*, București, an II, serie nouă, nr. 33-34, 39-40, 2004, pp. 20-21.

- 2006: Petre Gheorghe Bârlea (coord.), *Spații imaginare în literatura pentru copii și tineret. Releveu*, Valahia University Press, Târgoviște, 2006, 259 p. ISBN: 973-7616-34-0. Cartea are caracter de „instrument de lucru”, reprezentând o simplă înregistrare a spațiilor imaginare din literatura română (folclor literar românesc, literatură pentru copii, literatură SF). Sunt inventariate 1227 de locuri de tipul „Palatul de Cristal”, „Curtea Zânei Zânelor”, „Orașul Piticoșilor Mincinoși”, selectate din 267 de texte incluse în 51 de volume citite. Lucrarea este rodul activității unei echipe care a făcut parte din echipa româna a proiectului internațional de cercetare „*Lieux imaginaires dans la littérature d'enfance*”, 2004-2005, desfășurat sub egida Agence Universitaire de la Francophonie – Réseau „Littérature d'enfance”. Nu mai puțin de 18 colaboratori au realizat acest releveu, adăugându-se echipei inițiale, formate din P.G. Bârlea, Lucian Chișu, Roxana Magdalena Bârlea, Anca Fanea, Irina Niță, Lydie Malizia. Releveul cuprinde numele locului imaginar, referințele bibliografice, un citat reprezentativ, precum și o succintă identificare a semnificației respectivului loc. Studiul introductiv, semnat de coordonatorul volumului, prezintă metoda de lucru, scopul lucrării, precum și accepția pe care autorii au

acordat-o conceptelor cu care au operat: „literatură pentru copii”, „loc imaginar” etc. O bibliografie generală a ideii de (spațiu) imaginar, un corpus de texte, indexurile de „locuri”, de scriitori și de cercetători, precum și o analiză statistică a intrărilor excerptate sporesc caracterul practic, instrumental al acestei cărți.

- 2006: Petre Gheorghe Bârlea (coord.), *Espaces imaginaires dans la littérature d'enfance. Relevé*. Valahia University Press, Târgoviste, 2006, 316 p. Cartea reprezintă varianta franceză a *Releveului* românesc. Reluarea a fost impusă de faptul că nucleul echipei româno-franceze a proiectului inițial a avut obligația de a realiza lucrările finale în limba franceză. Versiunea franceză înregistrează câteva zeci de referințe în plus, totalizând 1257 locuri imaginare inventariate.

- 2006: Petre Gheorghe Bârlea (coord.), *Dicționar de locuri imaginare in literatura română pentru copii* (DLI), Editura „Muzeul Literaturii Române”, Bucuresti, 2006, 168 p. Lucrarea reprezintă o premieră în cultura românească, fiind și unul dintre puținele dicționare de profil din lume (opera de referință este *The Dictionary of Imaginary Places*, realizat de Alberto Manguel și Gianni Guadalupi, 1980, reluat în mai multe limbi). Ca atare, cartea a avut de înfruntat, după cum se arată în prefață, toate vicisitudinile unui început de drum în cercetare. Din releveul pe baza căruia a fost realizat, autorii au selectat numai 190 de „intrări”. Selecția putea fi încă mai riguroasă, pe de o parte, după cum corpusul de texte poate și trebuie mult lărgit, pe de alta parte. În consecință, DLI reprezintă în mod declarat „doar ediția primă a lucrării”, pentru continuarea căreia s-a lansat deja apelul online la o colaborare oricât de largă.

- 2006: Petre Gheorghe Bârlea (coord.), *De la local la universal. Spații imaginare și identități în literatura pentru copii*, Editura „Muzeul Literaturii Române”, București, 2006,

349 p. Volumul reunește câteva dintre comunicările susținute de către participanții la colocviul internațional cu același titlu, organizat de către AUF-LDE în România, în iunie 2006. Cercetători din România, Franța, Italia, Maroc, Algeria etc. analizează problematica spațiilor imagine din perspectiva călătoriilor inițiatice, respectiv a căutării de sine, a personalității umane în devenire, prin raportare la cărți de referință din literatura universală. O versiune franceză, cu o selecție mai riguroasă a contribuțiilor, a apărut la Editura Universității Ștefan cel Mare din Suceava.

- 2008: Petre Gheorghe Bârlea, *Limba poveștilor populare românești*, Editura Academiei Române, București, 2008, 52 p. ISBN: 978-973-27-1745-5. O analiză consacrată valorilor limbii române vechi și populare depozitate în tezaurul folclorului literar românesc, mai mult sau mai puțin prelucrat de către culegătorii-scriitori, precum I. Creangă, I. Slavici, P. Ispirescu ș.a. Demersul reînnoiește un curent început la sfârșitul secolului al XIX-lea și continuat în prima jumătate a secolului al XX-lea de către B.P. Hasdeu, Lazăr Șăineanu, Ovid Densusianu, Tache Papahagi, Sextil Pușcariu ș.a. Particularitățile fonetice, morfologice și sintactice sunt analizate sistematic, ca și cele lexicale și stilistice, cu ajutorul achizițiilor metodologice actuale. Mai ales unele particularități ale textelor folclorice, precum formulele de salut („urări, binețe” etc.), blestemele, expresiile cuantificării etc. beneficiază de o abordare pragmatică, care o dublează pe cea clasic-descriptivă. Lucrarea reprezintă textul conferinței susținute în Aula Academiei Române, la 8 noiembrie 2007, în cadrul Ciclului „*Limba română și relațiile ei cu istoria și cultura românească*”, inițiat de către Acad. Marius Sala, vicepreședinte pe atunci al Academiei Române, care a și prezidat conferința, împreună cu Acad. Gheorghe Mihăilă, ex-vicepreședinte al Academiei Române.

- 2014: „Perspectiva lingvistico-mitologică asupra locurilor imaginare din basmele populare românești”, in: Simona Palasca, *Locuri imaginare în basmul românesc. O abordare lingvistico-mitologică*, București: Editura Universitară, 2014, pp. 5-7. ISBN: 978-606-280049-9.

O aceeași grijă pentru reluarea, menținerea în atenția publicului și nuanțarea obiectului cercetării până la sublimarea acestuia o întâlnim în preocuparea Domnului Profesor Bârlea pentru personalități feminine ale culturii românești: Smaranda Gheorghiu. Iată seria lucrărilor care silonează două decenii, susținând afirmația noastră:

- 1987⁷: Petre Gheorghe Bârlea, *O româncă spre Polul Nord. Pe urmele Smarandei Gheorghiu*, E.S.T., București, 1987, 184 p. O monografie *sui generis* a Smarandei Gheorghiu Andronescu (1857-1944), institutoare, militantă pentru drepturile femeilor, pentru ridicarea poporului prin cultură, prin educația în familie și în școală. Fondatoare a sistemului „școlii în aer liber” în România, a modernizat concepția despre instrucție și educație,

⁷ Am făcut alegerea astăzi, încă de la început, de a nu face apel în discursul meu la amintiri personale – ar fi mult prea multe și ar putea constitui seva unei cărți pe care sper să o scriu cândva. Aș vrea, totuși, să fac o excepție și să vorbesc de apariția acestei cărți. Este amintirea pe care o păstrez prin ochi de copil. Apariția unei cărți la acea vreme era un eveniment de marcă ce n-ar fi putut trece neobservat. Să cunoști în carne și oase pe autorul unei cărți era un privilegiu greu de procurat, în acea epocă. Vitrina librăriei centrale din Târgoviște era onorată de prezența acestei cărți, onorând-o, la rândul său. Părinții îmi vorbiseră de autorul acestei cărți, iar eu eram bucuroasă chiar și de simplul fapt că aveam în fața ochilor cartea unui cunoscut al familiei mele. Treceam cu mândrie prin fața acestei vitrine și făceam în așa fel încât drumurile mele prin oraș să treacă prin acel loc cât mai des. Doi ani mai târziu aveam să-l cunosc, cu mare satisfacție, în carne și oase, pe autorul acestei cărți, care îmi devenea profesor de latină.

a reprezentat țara la marile congrese internaționale pe teme de educație, cultură, drepturi cetățenești. A restaurat monumente istorice, a ridicat școli, biblioteci, cămine culturale, statui, busturi, însemne memoriale peste tot în România. Ca scriitoare (autoare de romane, nuvele, povestiri, piese de teatru, poezii, memorii de călătorie, conferințe etc.), nu s-a ridicat la nivelul artistic al contemporanilor. Prietenii ei, Veronica Micle și Mihai Eminescu, au poreclit-o „Maica Smara”. Poezioara ei, „Vine, vine primăvara!”, pusă pe note, a figurat aproape trei sferturi de secol în manualele școlare pentru ciclul primar.

- 2005: Smaranda Gheorghiu, *Veronica Micle*. Ediție îngrijită de Petre Gheorghe Bârlea și Jozsef Pildner. Prefața de Petre Gheorghe Bârlea. Editura Pildner&Pildner, Colecția *Restitutio*, Târgoviște, 2005, 69 p. O a patra reeditare a unei cărți aparținând scriitoarei-institutoare Smaranda Gheorghiu este definită în studiul introductiv, intitulat *Începuturile literaturii feministe românești*, drept „Conferința unei scriitoare despre o alta scriitoare”. Și acest text are la bază un produs al activității oratorice și culturale a autoarei, mai precis, conferința cu același titlu, ținută la Ateneul Român în ziua de 13 decembrie 1891, cu ocazia donării de către scriitoare a bustului în bronz al Veronicăi Micle prestigioasei instituții, care tocmai își inaugurase celebra clădire din centrul Bucureștiului. De altfel, și conferința Smarei a fost o premieră. Era pentru prima dată în cultura română când de la tribuna unei asemenea instituții răsuna vocea unei femei. Autoarea oferit detalii interesante despre viața prietenei sale, poeta Veronica Micle, inclusiv despre relația acesteia cu Mihai Eminescu.

- 2003: Smaranda Gheorghiu, *Schițe din Târgoviște*, Editura Pildner & Pildner, Colecția *Restitutio*, Târgoviște, 2003, 70 p. Ediție îngrijită de Petre Gheorghe Bârlea și Joseph Pildner, *Nota asupra ediției și Prefață (Maica Smara – deschizătoare de*

drumuri în cultura românească), de Petre Gheorghe Bârlea, postfață de Maria Tufeanu. Lucrarea readuce în atenția publicului cititor personalitatea Smarandei Gheorghiu, scriitoare care a consacrat călătoriilor un mare număr de pagini de memorialistică. În cazul de față, este vorba despre evocarea ținuturilor natale. Ca urmare, datele istorice sunt filtrate prin subiectivitatea scriitoarei.

- 2004: Smaranda Gheorghiu, *Grigore Alexandrescu*. Ediție îngrijită de Petre Gheorghe Bârlea și Joseph Pildner, *Nota asupra ediției de Petre Gheorghe Bârlea și Josef Pildner. Prefața (Receptarea poetică a realităților social-politice)*, de Petre Gheorghe Bârlea, Editura Pildner & Pildner, Colecția *Restitutio*, Târgoviște, 2004, 54 p. O nouă ediție din textele selectate ale scriitoarei Smaranda Gheorghiu, de data aceasta cu referire la precursorul ei, Grigore Alexandrescu. Editorul se ocupă în prefață de cei doi scriitori cărora le-a consacrat mai multe pagini de monografii, studii articole etc.

- 2005: Smaranda Gheorghiu, *Rănilor noastre sociale*. Ediție îngrijită de Petre Gheorghe Bârlea și Jozsef Pildner. Prefață de Petre Gheorghe Bârlea. Editura Pildner&Pildner, Colecția *Restitutio*, Târgoviște, 2005, 54 p., ISBN: 973-7774-04-03. Continuând seria reeditărilor din opera scriitoarei și militantei feministe Smaranda Gheorghiu, broșura valorifică textul unei conferințe pe care autoarea a ținut-o la Ateneul Român din București, în ziua de 23 aprilie 1904, conferință reluată la Ateneul din Bacău, în 6 decembrie același an. Autoarea realizează nu mai puțin de 10 „răni”, în fapt, defecte ale societății românești. Este vorba, în primul rând, despre tare morale, despre psihologia colectivă etc. Din păcate, așa cum se subliniază și în studiul introductiv al cărții, foarte multe dintre acestea sunt valabile și astăzi...

- 2007: Smaranda Gheorghiu, *Inteligența Femeii*, Ediție îngrijită de P. G. Bârlea și Jozsef Pildner. Prefață de P.G.

Bârlea. Ed. „Pildner & Pildner”, Târgoviște, 2007, 54p. ISBN: 978-973-7774-58-3. Continuând seria conferințelor publicate de către scriitoarea, publicista și militanta social-culturală Smaranda Gheorghiu (Maica Smara), sub formă de broșuri, reeditarea aduce în atenția celor interesați lucrarea care a marcat, practic, începuturile mișcării feministe în România.

Realizările unui om pot fi elogiate detaliat pe pagini întregi sau exprimate prin cifre reci. În evocarea cifrelor, un rol aparte o au categoriile sub care facem aceste numărători. Nu voi face aici toate numărătorile posibile: studii – formare, cărți, articole, comunicări științifice, premii și distincții, funcții și abilități manageriale, asociații și societăți de specialitate etc. Mă opresc asupra a două categorii care impresionează, fără a menționa numărul exact, ci doar precizând că fiecare dintre aceste două categorii se apropie de cifra centenară: comisii de doctorate și concursuri didactice, ambele într-un itinerar geografic ce curpinde majoritatea universităților din țară. De ce? Pentru că aici cred că putem vedea, poate mai bine decât în lista cursurilor sau a publicațiilor această dragoste imensă de dăruire – ***a fi prezent pentru a dăruii, pentru a preda ștafeta*** de la un Om la alt Om, de la o Școală la altă Școală, de la o Generație la altă Generație. Iar pentru acest lucru prezența directă *hic et nunc* este vitală, așa cum este ea invocată de un mare profesor al culturii românești, George Călinescu, citat în discursul pe care l-am amintit deja:

„Intru la clasă cu convingerea, poate naivă, că cine a venit să mă asculte nu se mulțumește cu cursul scris și nici cu un suplinitor. Și mă consider, în permanență, propriul meu student veritabil”, zicea George Călinescu, într-una din lecțiile sale de deschidere. Și în aceeași lecție: „Așa stând lucrurile, reprobabilă mi se pare atmosfera pe care și în presă unii tineri o fac împotriva frecvenței cursurilor și în favoarea litografierii lecțiilor. Desigur că nu sunt

pentru exagerare și pedanterie, dar tinerii trebuie să știe ce este o Universitate și care este deosebirea structurală de școala medie. Aici catedra are o formă personală și accentul cade nu asupra materiei, deoarece se presupune că tinerii își procură singuri cantitățile de cunoștințe de care au nevoie. Profesorul te învață un mod de a descuia biblioteca și a descifra. Nu-l poți găsi nici în carte, pentru că opera scrisă e un proces închis, în timp ce cursul și seminarul sunt exemple de acțiune. Profesorul este un actor, de presupus magistral, care joacă împreună cu școlarii săi, lăsându-se descoperit în rutina și invenția lui, în perfecții și stângăcii. Nu poți învăța arta sa prin lectura memoriilor sau prin corespondență. Prezența pe aceleași scânduri este un noroc de neînlocuit.”

Parcursul spațiului cultural românesc se soldează cu implantarea de discipoli care aduc omagiu maestrului: *In honorem Petre Gheorghe Bârlea. Omagiu domnului Profesor universitar doctor Petre Gheorghe Bârlea la 65 de ani*, Analele Universității „Ovidius” din Constanța. Seria Filologie, XXVII (2). Număr coordonat de Mioara Codleanu și Florentina Nicolae, Constanța, Ovidius University Press, 2016.

Parcursul spațiului cultural românesc pentru a cântări valoarea și a-i acorda sau nu gir face parte din seria acelor acte de cultură recurente ce alcătuiesc eroismul de fiecare zi, așa cum îl definește Domnul Profesor Petre Gheorghe Bârlea într-un cunoscut articol: „Un eroism de fiecare zi (Litere)”, în: Mihai Stan; Tudor Cristea, Litere. *Istoria unei reviste de cultură dâmbovițene* (2000-2015), București: Editura Semne, 2015, pp. 94-95. Și poate că acest eroism nu este total străin de revizitarea românească a unor eroi ai culturii vechi ca în „Poemele homerice în veșminte românești. O analiză diacronică (I)-The Homeric poems in Romanian attire. A diachronic analysis (I)”, în: *Diacronia. Revistă de lingvistică diacronică/Journal for*

diachronic linguistics, Iași, nr. 2, 17 iulie 2015, pp. 1-13/1-15.
ISSN: 2393-1140. doi:10.17684/issn.2393-114.

După cum eroismul nu este total străin nici de tăcere – ca sursă supremă a revelației – pentru a invoca din nou pe Blaga, de data aceasta nu pentru a susține misterul cuvântului, așa cum o făceam la început, ci pentru a susține forța tăcerii – și ea la fel de mare ca și a cuvântului uneori, tăcere care își va câștiga drepturi depline în câteva rânduri⁸.

⁸ „Există în poezia lui Lucian Blaga o întreagă simfonie a esențelor sunetului, căreia îi corespunde, dacă putem spune așa, o simfonie de tăceri. [...] Tăcerea – în ordinea lucrurilor, mutismul – în ordinea ființelor, dar și invers, tăcerea – ca act de voință, mutismul – ca dat al naturii, sunt starea de grație spre care trebuie să tindem, în concepția filozofică și poetică a lui Lucian Blaga.[...] Din punctul cel mai de jos, al tăcerii, treptele se ordonează ascendent, de la liniștea necesară ascultării nepătrunsului până la revelația intuitivă, de la înțelegerea mută a semnelor – ecouri, fâlfâiri de aburi, ritmuri interioare etc. – până la delicate rezonanțe ale purității de argint, de foc, de lacrimă a metaforei-nimb, cu halou de clar-obscur, cu virtuți de potențare a intuiției. Acest urcuș este, firească, încă mai dificil, mai dureros decât coborâșul; este plin de rătăcirii, de umilințe, de renunțări, de rugăminți și revolte, de desperări și speranțe, de dramatice reluări etc. Dar, în final, el conduce ființa umană din adâncul originar, mitic, al neînțelesului în lumea înțelesurilor cu sclipiri luminoase. REVELAȚIA METAFORA ECOURI FÂLFĂIRI ADIERI SEMNE NEDESLUȘITE ASCULTAREA MUȚENIA TĂCEREA. De la zadarnicul strigăt al începutului până la fertila tăcere a sfârșitului, drumul parcurge atât treptele revoltei luciferice, cât și pe cele ale resemnării filozofice, de la necunoașterea zgomotoasă la tăcuta înțelegere a rosturilor lumii. NECUNOAȘTERE TĂCERE ASCULTARE CUNOAȘTERE (METAFORICĂ-POETICĂ). Poezia și întreaga operă a lui Lucian Blaga (scrierile filozofice, proza, teatrul) impun cititorului parcurgerea unui astfel de drum în trepte revelatorii: misterioasă, insondabilă la început, își dezvăluie bogăția de idei și tezaurul de frumuseți pe măsură ce cobori, cu liniștea cuvenită, în adâncimile ei, de unde ieși din nou la lumină, cu sufletul vibrând în acordul rezonanțelor pure ale ideii întrupate în frumos.” (Bârlea, LR 2006: 124-129).

III. Epilogos/ peroratio **Devotament și entuziasm românesc**

Doamnelor și domnilor,

Exercițiul unei *laudatio* ne confirmă faptul că este greu să definim un savant, un om al culturii românești, dar putem în schimb afirma cine este și cine nu este un savant, un om al culturii românești. Locul unui savant este în universitate – lăcaș care răspunde unor cerințe dintre cele mai lăuntrice ale unei nații. Locul unui savant este în aventura unei culturi, având curajul de a-și asuma infidelitatea traversării pustiului care duce la oaza de fertilitate. Se spune că orice intelectual autentic are pustiul său. Și infidelitățile sale.

Domnul Profesor Petre Gheorghe Bârlea are această capacitate particulară de a fertiliza domenii noi în călătoria savantului transdisciplinar: de la lingvistica generală și comparată la lingvistica mitologică; de la limba română la limbile străine (filologie clasică — filologie modernă); de la teoria comunicării – limbaje de specialitate la retorica clasică și retorici moderne; de la traductologie la dialog intercultural. Toate aceste infidelități trebuie privite ca o adâncire treptată a dragostei și a cunoașterii. Căci cunoașterea înseamnă a spune că „lucrul acesta nu este ceea ce este” și că, dincolo sau mai adânc în el, există o lege care, adesea, este formula „cunoașterii mântuitoare”, dacă acceptăm această alianță între științe inefabile, „frumoase și misterioase ca un antrenament de îngeri” (Eugen Simion, citat de George Dincă).

Ceremonia are loc vinerea. Vinerea este ziua Afroditei și ziua mea de naștere.

Și dacă sunt astăzi aici ca reprezentant a trei instituții dragi și prestigioase – UB, ILR și ULB – este pentru că dumneavoastră, Domnule Profesor, ați fost și sunteți lângă mine cu o dragoste infinită din copilărie și până acum, dându-mi această o altă naștere și o altă viață – viața cărturarului. Iar eu sunt astăzi aici, din aceeași dragoste infinită pe care am primit-o în dar necondiționat.

Noi toți suntem astăzi aici cu iubire de oameni, cu iubire de cultură, cu iubire de tradiție și de valoare perenă ce se unesc, își croiesc drum în universalitate și se confundă în potirul românismului, a cărui întruchipare este Domnul Profesor Petre Gheorghe Bârlea.